

zMY19-1403
2019-09-05

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande: Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi

Dnr: Ku2019/00550/KO

Sammanfattning

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) är en av de stora finansiärerna i Sverige av forskning inom humaniora och samhällsvetenskap och som sådan ser vi naturligtvis positivt på att området forskning och högre utbildning ingår i rapporten Demokratins skattkammare.

Enligt förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket (KB) så betonas det att KB är Sveriges nationalbibliotek och har till främsta uppgift att främja den svenska forskningens kvalitet, genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur. KB är också en myndighet som organisatoriskt ligger under Utbildningsdepartementet.

Huvuddelen av de förslag till strategiska reformer som rapporten Demokratins skattkammare föreslår omfattar inte området forskning och högre utbildning. Flera av de strategiska reformer som föreslås berör dock den myndighet som idag har det uppdrag som Bibliotekslagen anger ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet, det vill säga Kungl. biblioteket. I rapporten föreslås också att uppgiften att stödja hela det allmänna biblioteksväsendet i rollen som nationalbibliotek behöver utökas och förtydligas (sidan 25).

RJ vill därför betona vikten av att eventuellt tillkommande eller utökade uppdrag som åläggs KB som en följd av rapporten inte påverkar det som idag är KB:s främsta uppgift – att utgöra en grundläggande forskningsinfrastruktur för forskare genom att göra forskning tillgänglig och användbar¹.

Nedan har vi valt att övergripande kommentera några av de slutsatser som återfinns i rapporten med särskild relevans för området forskning och högre utbildning.

Kapitel - Forskning

I kapitlet finns flera förslag som berör övergången till öppen tillgång till forskningsresultat. RJ stöder omställningen till ett öppet tillgängligt vetenskapligt publiceringssystem och instämmer därför i kapitlets slutsats, att detta är en avgörande fråga för forskningssamhället.

¹ Prop 2018/19:1, Utgiftsområde 16

Kommentar:

Regeringen har fastslagit en nationell riktning för öppen tillgång till forskningsresultat - att vetenskapliga publikationer som tagits fram med offentliga medel senast fr.o.m. 2020 bör bli öppet tillgängliga direkt då de publiceras². Kungl. biblioteket har också regeringens uppdrag att samordna arbetet med införande av principer för att främja publicering av vetenskapliga publikationer med öppen tillgång³.

Kapitel - Nationella digitala bibliotekstjänster

RJ ifrågasätter genomförbarheten av kapitlets slutsats - att:

- Sverige under en tioårsperiod bör digitalisera det mesta som har getts ut i Sverige.

Kommentar:

Sannolikheten att tillräckliga medel skulle finnas för att digitisera allt som getts ut i Sverige på ett sådant sätt att det blir tillräckligt användbart för forskning och högre utbildning är liten. En sådan ambition riskerar istället att leda till att delar av material väljs ut eller att bristfälliga metoder för digitisering som är kostnadsbesparande används så att digitiserat material blir oanvändbart för till exempel forskningsändamål (rätt digitiserat material ska vara maskinläsbart, rättighetsmärkt, länkat, metadataförsett och återanvändningsbart)⁴.

Två åtgärder som sannolikt är mer relevanta och möjligen mer genomförbara än en massdigitisering av allt utgivet material är:

- Digitisering av metadataregister⁵ som ger översikt över vad som finns vid varje institution.
- Säkerställ att "digitala bokhyllor" finns tillgängliga för berörda institutioner för befintliga digitala filer och för analogt material som digitiseras – utan sådan grundläggande infrastruktur kan digitala filer varken tillgängliggöras, återanvändas eller långtidsbevaras.

Kapitel - Gemensam infrastruktur

RJ instämmer i följande av kapitlets slutsatser - att:

- Tillsätt skyndsamt en utredning för att reformera och modernisera den nuvarande pliktlagstiftningen.
- Litteraturbankens verksamhet bör säkras genom statlig finansiering.

Marika Hedin, vd

² Nationell färdplan för det europeiska forskningsområdet 2019–2020, U2019/01576/F

³ <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/nytt-fran-kb/nyheter-samverkan-och-utveckling/2019-03-19-16-rekommendationer-for-oppen-tillgang.html>

⁴ Digisams vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv <http://www.digisam.se/vagledande-principer-for-arbetet-med-digitalt-kulturarv/>

⁵ Kataloger, register, beståndsöversikter och motsvarande som förtecknar institutionens samlingsmaterial.